

Významné osobnosti naší univerzity

Jubileum přítele Jihoslovanů

Jugoslavistika i bulharistika měly na filozofické fakultě brněnské univerzity již mezi dvěma světovými válkami to štěstí, že tu působil Bohuslav Havránek (1893–1978), jehož přednášky a semináře měly široce slovanský srovnávací charakter. V několika studiích se zabýval např. vlivem spisovné češtiny na jihoslovan-ské jazyky nebo staročeskou literaturou v charvátském hlaholském písemnictví aj. Zájemcům o studium bulharštiny a srbocharvátštiny zadával seminární i disertační práce zejména ze staroslověnštiny nebo se týkaly aktuálních otázek tvaroslovných, slovtvorných a syntaktických. Jedním z nich byl také bučovický rodák **Miroslav B. Chleborád**, od jehož narození uplynulo 6. června 2014 sto let (zemřel 1. května 1993). Absolvent brněnské bohemistiky a germanistiky se širokými zájmy slavistickými učil od roku 1938 na obchodní akademii v Přerově a v Brně. V roce 1947 získal jednorozhodné stipendium v Jugoslávii, kde se zdokonalil v jazyce a důkladněji se seznámil s literaturou jugoslávských národů. Zde připravoval svou disertaci o studiu literatury, na jejímž základě získal roku 1952 doktorát filozofie (PhDr.). V době jugoslávského pobytu připravoval k získání hodnosti kandidáta věd rovněž disertační práci o charvátském dramatikovi a prozai- kovi Ivu Vojnovičovi. Byla to první česká monografie o tomto významném literár- ním tvůrci. K její obhajobě však bohužel nedošlo. Zůstala v rukopise.

Od roku 1952 působil dr. M. B. Chleborád na obchodní akademii v Brně a zá- roveň byl lektorem srbocharvátštiny na

filozofické fakultě, kde poté od roku 1956 vedl lektoráty jak ze srbocharvátštiny, tak také z němčiny. Jako posluchač Wollma- nových přednášek z dějin jihoslovan-ských literatur a jihoslovan-ské dramatické tvorby přispěl do sborníku k Wollmanovým sedmdesátinám studií *České cestopisy po Jugoslávii mezi dvěma světovými válkami a Wollmanův přínos* (1958). Po roce 1945 se totiž až do roku 1960 na filozofické fa- kultě konaly ze srbocharvátštiny pouze lektorské kurzy a některé volné přednášky.

V roce 1960 se vyskytlo na fakultě ně- kolik studentů bohemistiky a rusistiky, kteří projevíli zájem o studium jihoslovan- ských jazyků. Jako třetí (fakultativní) obor bylo otevřeno studium srbocharvátštiny. Srbocharvátskou normativní mluvnicí přednášeli Milan Jelínek a Miroslav Chleborád, který pak v dalších letech vedl lek- torská i překladatelská cvičení a semináře. A byl rovněž jediným soudním tlumoč- níkem a překladatelem v Brně i v Jihomo- ravském kraji.

Byl jsem jedním z jeho posluchačů a později několik let také jeho kolegou. Oceňoval jsem zejména Chleborádovu trpělivost a pedagogický takt. A jeho přátelskou povahu, nezištnost a pochopení k lidem, kteří ho provázeli životem. M. Chleborád se mnoho let nesmírně la- skavě a obětavě staral o svého starého otce, kterému denně nosil obědy a s nímž chodil na procházky.

V šedesátých letech došlo k dalšímu zlepšení vzájemných československo-jih- oslovan-ských politických, hospodářských a kulturních styků. V roce 1967 minister- stvo školství požádalo dr. Miroslava B. Chleboráda, aby nastoupil jako lektor če- ského jazyka a literatury na filologickou fakultu bělehradské univerzity. Setrval tam

až do roku 1973. Výborně zvládl jazyk a důkladně poznal mentalitu Srbů a vůbec Jihoslovanů. Vyprávěl mi, že za léta působení v Bělehradě navštívil více než čtyři sta hospod, hospůdek a krčem, aby slyšel hovorový jazyk a poznával místní lidi.

Od roku 1968 bylo v Brně zřízeno pro všechny studenty oboru slovanský jazyk a literatura širší slavistické studium. Předpokládalo se, že si posluchači bohemistiky a rusistiky povinně zapíší ještě jeden slovanský jazyk (srbocharvátštinu, polštinu nebo bulharštinu). Lektorské kurzy z jihoslovanských jazyků vedlí Chleborádovi žáci. Také v tom mj. spočívají jeho zásluhy o rozvoj slavistiky a balkanistiky v Brně.

I. Dorovský

K nedožitým devadesátinám Jaroslava Bauera

Jaroslav Bauer byl v posledních letech svého života a v celé své vědecké činnosti zaměstnán jako zástupce profesora (od roku 1965) a od r. 1966 jako profesor srovnávací slovanské jazykovědy na filozofické fakultě brněnské univerzity. Na ní předtím absolvoval obory čeština a ruština, když u paleoslovenisty J. Kurze obhájl doktorskou disertaci ze staroslověnské syntaxe (PhDr. 1949). Po uzavření vysokoškolského studia zůstal ve svazku fakulty, stal se posléze vědeckým aspirantem tehdejšího rektora brněnské univerzity a proslulého bohemisty F. Trávníčka (CSc. 1955). Kromě obou uvedených složek svého studijního oboru navštěvoval spolu s dalšími zájemci o historickou jazykovědu nadstavbově vybrané indoevropsické přednášky a semináře V. Machka.

Přes svůj relativně krátký životní běh (1924–1969) a těžkou chorobu v posledních několika letech publikoval rozsáhlé

a mezinárodně uznávané vědecké dílo ze srovnávací slovanské syntaxe v souvislostech komparačně generálních, ale i v slovanských jazycích jednotlivých, především v češtině, ruštině, staroslověněštině a polštině.

Jeho nejvýznamnějším vědeckým spísem je kniha *Vývoj českého souvětí* z roku 1960. Znamenala výrazný pokrok proti starším historickým skladbám češtiny, Gebauerově (1929) i Trávníčkově (1936). Autor v ní předvedl rozhodující momenty v syntaktickém vývoji češtiny a jejich periodizaci až do současnosti. Práce vyniká systematickostí výkladu i analytickou přesností souvětých typů a zevrubností sémantické charakteristiky spojovacích prostředků. Nezůstává jen při zjišťování jednotlivostí, ale hledá systém ve vývoji českého souvětí. Řeší též otázky etymologie jednotlivých prostředků a zjišťuje jejich výskyt a sémantické posuny v jiných slovanských jazycích; snaží se rekonstruovat praslovanský stav.

Až po Bauerově smrti vycházela jeho učebnice *Skladba spisovné češtiny* (1972, 1975, 1980) ve spolupráci s M. Greplem.

Výbor z Bauerových studií teoretických a programových i konkrétně materiálových, čerpajících z praslovánštiny i ze slovanské komparace historické a synchronní, byl vydán rovněž po jeho smrti a s názvem *Syntactica Slavica*, 1972.

A Bauerova syntaktická část byla zase teprve po jeho smrti zařazena do učebnice Lamprecht–Šlosar–Bauer, po řadě skript (1977) posléze s názvem *Historická mluvnice češtiny* (1965, 1968 a 1970).

Autorsky se Bauer spolu s R. Mrázekem a S. Žažou spolupodílel na 2. syntaktickém svazku komparativně pojaté *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy*, 1960 (2. vyd. 1966).

Zasahoval též do staroslověněštiny, když po doktorské disertaci aktivně pomáhal své manželce Martě zpracovat lexikogra-